

Zeldzame broedvogels in 2013: de eerste Kuifaalscholwers en de laatste Kuifleeuweriken.

Recordjaar Oehoe. Juvenielen in een groeve in Zuid-Limburg, 12 mei 2012. Foto: Stef van Rijn

In november kwamen traditiegetrouw de Broedvogel-districtscoördinatoren bij elkaar, dit keer in Oostkapelle ZI. Hieronder een greep uit de broedvogelnieuwtjes vanuit het Meetnet Broedvogels, aangevuld met informatie van o.a. Waarneming.nl en Dutch Birding. Een deel van de gevallen is nog niet geverifieerd en het overzicht is natuurlijk nog niet volledig. In het broedvogelrapport is te zijner tijd alles na te lezen waarbij ook zeldzame broedvogels die hieronder niet zijn vermeld zullen worden opgenomen zoals Eider, Kleine Zilverreiger, Slechtvalk, Strandplevier en Velduil.

In 2005 vestigde de **Wilde Zwaan** zich, onverwachts, als broedvogel in ons land. In 2013 werden voor het eerst twee broedpogingen gemeld, beide in Drenthe. Van het 'vaste' paar mislukte het broedgeval op het moment dat er vier eieren in het nest lagen. Een nieuw paar bouwde een (nagenoeg) volledig nest, maar het is niet te achterhalen of er eieren zijn geproduceerd. In Natuurpark Lelystad bracht een niet-wild paar één jong groot dat vrij rond kan vliegen.

In Friesland kwamen opnieuw minimaal twee paren **Nonnetjes** tot broeden in het gebied waar de soort zich in 2010 vestigde (2010-12 resp. 1, 4 en 3 broedgevallen).

Bijzonder zijn ook de waarnemingen van een vrouwtje **Brilduiker** met 4 jongen (Vaassen Gl), een vrouwtje **Smient** met 6 jongen (Wekerom Gl) en de nestvondst van een **Pijlstaart** (De Kreupel NH).

Zoals bekend staat het 'Nederlandse' **Korhoen** op punt van uitsterven op de Sallandse Heuvelrug en daarmee in ons land. In 2013 waren er waarschijnlijk nog 2 'Nederlandse' hanen en 2-4 hennen aanwezig. In een poging de soort voor ons land te behouden werden in 2012-13 30 Zweedse vogels bijgeplaatst.

Eén van de hoogtepunten van 2013 was het eerste **Kuifaalscholwer**-broedgeval nabij Neeltje Jans in Zeeland. In 2012 bouwden ze er al een nest, zonder te broeden, in een aalscholverkolonie op een stenen strekdam. Gedurende het voorjaar van 2013 verbleven er vier paren: twee baltsende paren, een paar met nestbouw (geen eieren) en een paar dat echt tot broeden kwam. Na 19 of 20 dagen broeden werd het nest verlaten. Van het paar dat niet verder kwam dan nestbouw was één vogel in 2009 geringd in Schotland (zie verder Sovon-Nieuws 2013-3: 20). In de kolonie broedden bovendien voor het zesde opeenvolgende jaar **Grote Aalscholwers** (2013 2 paren), waarmee dit voor deze ondersoort de enige jaarlijkse broedplek in Nederland is.

Bijzonder was een mannetje **Woudaap** in de stad Dordrecht. De vogel werd vanaf

een balkon van een flat ontdekt en was er vier weken roepend aanwezig.

In de Oostpolder in het Zuidlaardermeergebied Gr bouwde een paar **Grote Zilverreigers** een nest (onbekende inhoud).

Voor het derde opeenvolgende jaar waren er broedgevallen van **Zwarte Wouwen** in zowel Zuid-Limburg (2 uitgevlogen jongen, geringd) als oostelijk Noord-Brabant (1 uitgevlogen jong). In de Emmericher Ward, net in Duitsland bij Spijk Gl, broedde eveneens een paar.

Een broedgeval van **Rode Wouwen** in een gemengd beuken-eikenbos in Twente mislukte eind mei waarschijnlijk in de eifase. In de Achterhoek werd een territorium gemeld.

Het succesverhaal van de **Zeearend** kreeg een vervolg met broedgevallen in het Lauwersmeer (2 jongen geringd), de Oostvaardersplassen (nieuw nest; 2 jongen die niet zijn geringd), het Roggebotbos Fl (1 jong geringd) en de Biesbosch (2 jongen, niet geringd). Met 7 uitvliegende jongen was 2013 het beste jaar voor de soort sinds de vestiging in 2006 (in 2006-12 resp. 1, 1, 2, 1, 1, 3 en 5 jongen). Twee of drie jonge paartjes elders bouwden nog geen nest maar hun gedrag (zoals afbreken van takken) geeft goede hoop voor de komende jaren.

Roepende **Klein Waterhoenders** werden gehoord in de Easterskar Fr, De Wieden Ov (2) en De Onlanden Dr (2) terwijl **Kleinst Waterhoenders** riepen in De Onlanden (9), De Wieden (3), Waverhoek nabij Waverveen Ut (maximaal 3) en Schokland Fl (1).

Kraanvogels broedden voor het 13^e jaar in het Fochteloërveen Fr/Dr (4 paren waarvan 3 succesvol) en voor het tweede achtereenvolgende jaar succesvol in het Dwingelderveld (1 paar).

Een paartje **Oeverlopers** met jongen bij Markelo Ov betekende een primeur voor Twente. Oeverlopers met jongen werden ook gemeld langs de Waal bij Waardenburg en Lent Gl.

De voor zover bekend enige broedplek van de **Dwergmeeuw** was opnieuw het eiland De Kreupel in het IJsselmeer (alarmingere vogels). Een zeker broedgeval is er tussen de duizenden meeuwen en sterns heel lastig vast te stellen. De soort ontbrak hier de laatste tien jaar alleen in 2005 en 2008, in de andere jaren werden tot drie (2009) paren gemeld.

In 2012 broedde een (al dan niet helemaal zuivere man) **Pontische Meeuw** gepaard met een Zilvermeeuw in een kolonie Kleine Mantelmeeuwen en Zilvermeeuwen bij de stuw in de Nederrijn bij Amerongen Ut. Er vloog één jong uit, een primeur voor Nederland. Op hetzelfde stuweland werden in 2013 verschillende gemengde broedgevallen aangetroffen. Het paar Pontische Meeuw x Zilvermeeuw was opnieuw succesvol en bracht twee jongen groot. Bij een tweede paar, bestaande uit een **Geelpootmeeuw** x hybride Pontische Meeuw (nakomeling van Pontische Meeuw en waarschijnlijk Zilvermeeuw), vlogen eveneens twee jongen uit waarvan er één kon worden geringd (o.a. afgelezen op 19 oktober in Katwijk ZH; R.J. Buijs). In 2013 bleken maar liefst drie Geelpootmeeuwen gepaard met een andere soort: Kleine Mantelmeeuw (1 hybride jong), Zilvermeeuw (3 hybride jongen) en Zilvermeeuw (1 hybride jong; meer informatie op <http://birdingwageningen.blogspot.nl>). De nakomelingen van deze paartjes, en een deel van de adulte vogels, zijn voor de echte 'meeuwenfreaks' een uitdaging maar voor anderen een flink probleem. In een komend nummer van Sovon-Nieuws meer aandacht voor de herkenning en het voorkomen van Pontische Meeuwen in ons land.

In het Zuidlaardermeergebied vestigde zich voor het tweede opeenvolgende jaar een kolonie **Witwangsterns**. Er werden 11 broedgevallen gemeld (2012: 26). Niet eerder broedde de soort twee opeenvolgende jaren in ons land, eerdere broedgevallen zijn alleen bekend uit 1938 (9), 1945 (9), 1958 (15), 1965 (7), 1997 (1) en 1999 (1).

De Oehoewergroep Nederland bracht het recordaantal van 16 **Oehoe**-territoria in beeld, verdeeld over Overijssel (territorium), Gelderland (nest met 2 jongen), Noord-Brabant (2 nesten met elk 2 jongen), Limburg (5 territoria en 7 nesten waarvan er 2 mislukten; in de overige 5 nesten werden 14 jongen geteld). In de Beekse Bergen NB bracht een niet uit het park afkomstig paar een jong groot. Het vrouwtje zal op zoek moeten gaan naar een nieuwe part-

ner aangezien het mannetje werd opgegeten door de Hyena's.

In Oranjezon op Walcheren zong in juni minimaal 10 dagen lang een **Nachtzwaluw**. Op de laatste dag was een tweede vogel (waarschijnlijk vrouwtje) aanwezig. De soort verdween in de jaren zeventig van de vorige eeuw als broedvogel uit Zeeland. Eén van de laatste territoria was eveneens in Oranjezon (1974). In de Hollandse duinstreek werden in 2013 territoria bekend in Meijndel ZH (1) en nabij Schoorl NH (8).

Met twee zekere **Bijeneter**-broedgevallen was het opnieuw een mooi jaar voor deze zuidelijke soort. In Drenthe deed een paar twee pogingen; de eerst keer kwamen de eieren buiten de nestholte terecht, na een tweede poging in augustus bleven 4 eieren in het nest achter. Op Ameland vestigde zich voor het eerst een paartje waarbij in augustus 2 jongen uitvlogen. Sinds 2001 ontbrak de soort alleen in 2003-04 en 2009 als broedvogel in ons land terwijl de soort in de 20^e eeuw alleen in 1964-65 en 1983 broedde.

In de Achterhoek duiken de laatste jaren regelmatig langdurig roepende **Hoppen** op. Om ze te verleiden te gaan broeden, lagen afgelopen voorjaar speciale nestkasten klaar met het doel deze op te hangen op een plek waar een vogel zich vestigde. Het bleef dit keer echter bij een losse waarneming. In Limburg werden meerdere vogels gehoord maar in tegenstelling tot 2012 (2 of 3 uitgevlogen jongen) ontbraken aanwezigingen voor een broedgeval.

Middelste Bonte Spechten zetten hun opmars voort. Op de Veluwe werden 27 territoria gevonden (2012: 13). De verdubbeling is waarschijnlijk een combinatie van daadwerkelijke toename en extra telinspanningen. De Twentse populatie groeide naar 175 paren (2012: 153) en ook elders in Overijssel nam de soort toe. In Limburg werden 150 territoria opgetekend, exact gelijk aan 2012. In de directe omgeving van Nijmegen werden 12 territoria gevonden (2012: 10). Opvallend zijn twee roepende mannetjes nabij Huizen NH en één in de Brabantse Biesbosch.

Op twee plaatsen werden **Noordse Kauwen** gemeld die gepaard waren met een 'gewone' Kauw: Oegstgeest ZH (nestbouw onder een brug) en Burgum Fr (voedseltransport naar nest in schoorsteen).

In Hoek van Holland en Den Haag werden in totaal 9 **Huiskraai**-territoria gevonden, waarbij twee geslaagde broedgevallen

in totaal 2-3 uitgevlogen jongen opleverden. Details worden later gepubliceerd.

Buiten de bekende 'historische' regio's zoals Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug werden broedpogingen of territoria van **Raven** gemeld in bijvoorbeeld Friesland (2), ZW-Drenthe (5 paren, geen nesten), de Achterhoek (5, waarvan 4 succesvol), Twente (sterke toename tot 5), Flevoland (3), het Gooi NH (4), nabij Uden NB (3 jongen), Wassenaar ZH en De Hamert Lb. Een pleisterende en soms ook alarmerende vogel op de Brabantse Wal bleef waarschijnlijk ongepaard en betrof mogelijk een geringde 'escape'.

De allerlaatste **Kuifleeuweriken** hielden dit voorjaar nog stand in Venlo (regelmatig twee vogels in maart-begin juni) en 's Hertogenbosch (zingend in april-juni en september) en haalden daarmee net de telperiode van de Vogelatlas. Controle van bekende plekken in Eindhoven leverde niets op.

Cetti's Zangers werden voor het eerst sinds lange tijd territoriaal gemeld in de oostelijke helft van Noord-Brabant ('s Hertogenbosch) en in de provincie Utrecht (Kockengen en rand Utrecht-stad).

De **Grote Karekiet** deed het erg slecht in het Oostelijk Vechtplangebied (11 territoria, was 25-30 in laatste 12 jaren). In de Noordelijke Randmeren (Drontermeer, Vossemeer, Ketelmeer en Zwarte Meer) stokte de teller bij 62 territoria, ruim onder het niveau van 2011-12 (91 resp. 75) en ook de daljaren 2009-10 (69 resp. 68). In de Biesbosch zongen juist relatief veel vogels (5, sinds de eeuwwisseling 0-2 per jaar).

Graszangers zijn na enkele koudere winters als broedvogel helemaal teruggedrongen tot het Verdrongen Land van Saefinghe ZI (minimaal 5 territoria).

Mocht u nog gegevens van zeldzame broedvogels hebben, dan ontvangen wij die graag zo snel mogelijk. Het rapport over 2012 valt komend voorjaar bij alle tellers van zeldzame soorten in de bus als dank voor hun inspanningen.

Tot slot wil ik graag alle districtscoördinatoren, tellers, werkgroepen en terreinbeheerders bijzonder bedanken voor hun inspanningen in 2013.

> sovon.nl/BMP-Z

● **Arjan Boele**

